

værre ofte er undervurderet af politologer. Man fristes til at citere Stanley Hoffman, der i forordet til *Gulliver's Troubles or the Setting of American Foreign Policy* ærligt erklærer, at han fuldt ud er klar over økonomiens betydning for amerikansk udenrigspolitik og interesseret heri, men da han ikke mener at kunne yde et substantielt bidrag til forståelsen heraf, dropper han helt omtalen af det. Noget lignende synes at gælde for denne bog. Under alle omstændigheder burde problemstillingen opprioriteres.

Dernæst kunne man forvente, at der blev lagt større vægt på en omtale af udenrigspolitiske modeller. Statsadfærden får de fleste ord med på vejen.

Større omtale kunne man også have forventet af sektorstudierne eller sagsområderne inden for disciplinen. Eksempler herpå er sikkerhedspolitik generelt, men også emner som våbenkontrol, militær strategi mv. Behandlingen af disse emner er relativt tynd. Det kan i og for sig undre i betragtning af, at det er inden for sagsområderne, at der i disse år sker de største fremskridt. Man behøver blot at erindre om den mængde af litteratur, der er udkommet om for eksempel våbenkontrol – og den indflydelse visse forfatters fremstillinger og teorier har haft på ganske centrale beslutningstagere.

Som altid i oversigtsbøger af denne karakter falder man over afsnit eller eksempler, som man er uenige i. Nogle af eksemplerne nikker man genkendende til. Intet rykker dog ved helhedsindtrykket af en kort og pædagogisk introduktionsbog. Det nærliggende spørgsmål er imidlertid, om den ikke er for elementær til at kunne bruges på statskundskabsstudiet. Den synes at falde et sted mellem dette og gymnasiet.

Carsten Søndergaard  
Udenrigsministeriet

Torben Beck Jørgensen, *Magtens Spejl*, København: Nyt fra Samfundsvidenskabernes, 1986, 248 s.

*Magtens Spejl* er et forsøg på at nå en videnskabelig erkendelse ved at benytte sig af andres erkendelser – digternes. Man tager en række digterværker, der mere eller mindre handler om offentlige myndigheder, og ser på, hvad værkerne mener om bureaukratier og institutioner. Nyt land for samfundsforskningen?

Forfatteren nævner, at han har måttet tage hensyn til såvel den anvendte skønlitteratur som til sin forskning og håber i denne forbindelse, at både Kejseren og Gud er tilfredse. Om også anmelderen som en tredje magt er det, vil fremgå af det følgende!

Anmelderen er embedsmand, men føler sig ikke forpligtet til at levere en administrationsteknisk anmeldelse, dertil er bogens emne alt for vidtfavnende.

Først nogle umiddelbare indtryk: man er godt tilpas med bogen, der synes båret af sympati med menneskene, deres dårskaber til trods, og fremstillingen er behagelig fri for dødsenstrist organisationsteori, også i forfatterens ræsonnementer

værre ofte er undervurderet af politologer. Man fristes til at citere Stanley Hoffman, der i forordet til *Gulliver's Troubles or the Setting of American Foreign Policy* ærligt erklærer, at han fuldt ud er klar over økonomiens betydning for amerikansk udenrigspolitik og interesseret heri, men da han ikke mener at kunne yde et substantielt bidrag til forståelsen heraf, dropper han helt omtalen af det. Noget lignende synes at gælde for denne bog. Under alle omstændigheder burde problemstillingen opprioriteres.

Dernæst kunne man forvente, at der blev lagt større vægt på en omtale af udenrigspolitiske modeller. Statsadfærden får de fleste ord med på vejen.

Større omtale kunne man også have forventet af sektorstudierne eller sagsområderne inden for disciplinen. Eksempler herpå er sikkerhedspolitik generelt, men også emner som våbenkontrol, militær strategi mv. Behandlingen af disse emner er relativt tynd. Det kan i og for sig undre i betragtning af, at det er inden for sagsområderne, at der i disse år sker de største fremskridt. Man behøver blot at erindre om den mængde af litteratur, der er udkommet om for eksempel våbenkontrol – og den indflydelse visse forfatters fremstillinger og teorier har haft på ganske centrale beslutningstagere.

Som altid i oversigtsbøger af denne karakter falder man over afsnit eller eksempler, som man er uenige i. Nogle af eksemplerne nikker man genkendende til. Intet rykker dog ved helhedsindtrykket af en kort og pædagogisk introduktionsbog. Det nærliggende spørgsmål er imidlertid, om den ikke er for elementær til at kunne bruges på statskundskabsstudiet. Den synes at falde et sted mellem dette og gymnasiet.

Carsten Søndergaard  
Udenrigsministeriet

Torben Beck Jørgensen, *Magtens Spejl*, København: Nyt fra Samfundsvidenskabernes, 1986, 248 s.

*Magtens Spejl* er et forsøg på at nå en videnskabelig erkendelse ved at benytte sig af andres erkendelser – digternes. Man tager en række digterværker, der mere eller mindre handler om offentlige myndigheder, og ser på, hvad værkerne mener om bureaukratier og institutioner. Nyt land for samfundsforskningen?

Forfatteren nævner, at han har måttet tage hensyn til såvel den anvendte skønlitteratur som til sin forskning og håber i denne forbindelse, at både Kejseren og Gud er tilfredse. Om også anmelderen som en tredje magt er det, vil fremgå af det følgende!

Anmelderen er embedsmand, men føler sig ikke forpligtet til at levere en administrationsteknisk anmeldelse, dertil er bogens emne alt for vidtfavnende.

Først nogle umiddelbare indtryk: man er godt tilpas med bogen, der synes båret af sympati med menneskene, deres dårskeber til trods, og fremstillingen er behagelig fri for dødsenstrist organisationsteori, også i forfatterens ræsonnementer

over sine litterære fund. Der er dækning for forfatterens udsagn: jeg har villet lave en bog, der kunne tale mere til hjertet end til intellektet.

Man kommer vidt omkring, der indgår halvtreds bidrag fra litteraturen i *Magtens Spejl*. Selv Julekalenderens hr. Stempelquist er med blandt de skønlitterære skikkelser, formentlig til sin egen overraskelse.

Værkets skønlitterære indfaldsvinkel giver læserne mange spændende og bevægende oplevelser, men giver også forfatteren nogle problemer. Man læser eller genlæser med stor glæde skildringer og klassiske perler fra *Labyrinten*, *Phantasterne*, *Barbara* og *En Fridag til fru Larsen* og en række andre værker. Problemet er så, at forfatteren ind imellem digternes tale tager fat med kommentarer og systematik, og at dette ofte kommer til at virke lidt som antiklimaks – selv om dogmatik og pedantisk lærdom som nævnt undgås. Det er nu engang svært at være Nureddin blandt Alladin'er.

Ser man bort fra dette, forekommer mange af forfatterens redegørelser relevante og rimelige. En del genkendes fra virkeligheden, for eksempel at tingene fungerer ikke som følge af struktur, men på trods heraf – det er de menneskelige netværk, der tæller. Også skismaet mellem myndighedernes formynderrolle og borgernes personlige ansvar (eller rettere risiko) for deres skæbne bliver drøftet.

Men det er ligesom de litterære bidragsydere ofte løber fra forfatterens mål på den måde, at bidragene mere bringer bud om almenmenneskelige fænomener som magt, frygt, pral og dumhed end om specielle træk ved myndigheder og disses optræden. Dette er dog egentlig ikke nogen anke mod bogen, for læserne får herved bekræftet noget væsentligt, nemlig at myndigheder til syvende og sidst består af mennesker – noget, som forfatteren iøvrigt selv er inde på i adskillige sammenhænge. Blandt andet behandles embedsmænds loyalitetskonflikter.

Det er langt fra alle bogens skønlitterære prøver, der træder en moderne bureaukrat på ømme tæer. En del af de ældre bidrag, for eksempel fra Scherfig, Gogol og Strindberg, virker blot groteske og mere som udtryk for en datids konventioner end som noget, der er virkelighed. Andre bidrag er meget farligere – ikke mindst det svenske »Lejonteknet«, som trækker en moderne embedsmandstype frem, den strømlinjede, moralløse charlatan, og som rører ved noget så væsentligt som den smarte og intetsigende brug af sproget, hvor ordene bliver flop og sætningerne uden mening.

Iøvrigt må det huskes, at de skønlitterære forfattere vel kun sjældent har haft det ærinde at skildre myndigheder og administration som sådanne. Skildringerne tjener som oftest forfatterens menneskesyn eller deres moralske og politiske gøremål, og det gør bidragene uægte også ud over den eventuelle satire – i den forstand, at de ikke afspejler virkeligheden, således som borgerne og embedsmændene faktisk oplever den. Sat lidt på spidsen: selv om en dansk embedsmand godt ved, at han tjener de herskende kræfter i samfundet, vil han normalt ikke genkende sig i venstreorienterede forfatteres beskrivelser af ham som kapitalismens lakaj og klasseundertrykkelsens redskab.

Bogen nævner kun et enkelt sted fjernsynsserien »Javel, hr. minister«, som vel heller ikke kan kaldes skønlitteratur. Men som midt i farcehandlingen får ramt administration og politik ganske præcist.

Til gengæld fremhæves med rette filmen om Wannsee-konferencen som et eksempel på bureaukratiet i dets yderste gru. Her er administrationen og dens kiv og unoder og effektivitet i fuld udfoldelse – men opgaven er udryddelsen af jøderne.

Mod slutningen har forfatteren et sammenfattende essay om myndighed og borger, hvori han søger at samle sin fremstilling under overskrifter som myndighedernes ufejlbarlighed og uudgrundelighed, og hvor humlen (selvfølgelig) er, at de mennesker, der er myndigheder, hverken er særlig fejlfrie eller særlig mystiske. Men både myndighedspersonerne og borgerne lever mere eller mindre bevidst med i en art spil, der kan opfattes som et narrespil eller som den måde, systemet nu engang kører på.

I det hele en meget læseværdig bog, fordi den vækker til eftertanke også udover selve teksten, og fordi den bevidst bevæger sig på grænsen mellem fornuft og følelse, mellem forskning og digt. Og det vækker tillid, at forfatteren erkender forskningens begrænsning og bøjer sig for digtningens overordnede indsigt.

Flemming Lethan  
Boligstyrelsen

Judith Shapiro and Liang Heng, »*Cold winds, warm winds. Intellectual life in China today*«, Middletown, Connecticut: Wesleyan University Press, 1986, 212 s., 17.95 \$.

Dette er den tredje bog fra et usædvanligt forfatterpar: en forhenværende rødgar-dist fra Maos hjemprovins Hunan og en typisk intellektuel fra New York City. De fandt hinanden i fælles kamp for at realisere en del af Deng Xiaopings demokratiseringspolitik på Hunan Seminarium og flyttede senere til New York sammen. Interessen for demokratiets vilkår i Kina er usvækket, og det er der kommet en god og særdeles aktuel bog ud af. Den er endda rimeligt objektiv, selvom det er The Asian Watch Committee of the Fund for Free Expression, der står bag.

Åndsliv og kunst er specielt politisk følsomme i Kina, dels fordi de var og er et redskab til at opdrage befolkningen med korrekte værdier og holdninger, dels fordi forfattere og kunstnere traditionelt enten er samfundsenfangerede, men også samfundskritiske, for eksempel over for korrupsion, eller de er så individualistiske, at dét i sig selv udgør en udfordring for staten. Den primære relation på litteraturens område skal ifølge partiet gå mellem partiledere og læsere; forfattere, redaktører og udgivere er blot mellemmand, der skal videresende holdninger og politik – helst i en klar form.

Skønt 1980'erne er emnet, gives der indledningsvis en god skitse af »den gyldne tid« sidst i 1970'erne, hvor forfatterne kunne bryde det ene tabu efter det andet, uden at forstå at Deng skulle bruge dem (og deres samfundskritik) til at tage magten fra Mao-loyalisterne. Når først hans magt var konsolideret, kunne visse friheder og rettigheder undværes, ja de kunne måske ellers ligefrem blive en trussel for